

บทที่ 5

ประโยชน์ของการคบบัณฑิต

การคบบัณฑิตทำให้เกิดประโยชน์มากมายหลายประการ เพราะบัณฑิตย่อมจะบอกสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่บุคคลผู้คบหา เมื่อนำไปปฏิบัติย่อมก่อให้เกิดความสุข ความเจริญ การคบบัณฑิตจึงมีแต่ความเจริญอย่างเดียว ผู้วิจัยจักได้ประมวลประโยชน์ของการคบบัณฑิต ดังนี้

การคบบัณฑิตทำให้ชีวิตไม่มีภัย ไม่มีอุปสรรค ไม่มีอุปัทวะ (ภยสูตร)

การคบบัณฑิตมีประโยชน์เพราะทำให้ชีวิตดำเนินไปอย่างสะดวกไม่มีภัย ไม่มีอุปสรรค ไม่มีอุปัทวะ ดังที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย ภัยที่เกิดขึ้นทั้งสิ้น มิใช่เกิดจากบัณฑิต อุปัทวะที่เกิดขึ้นทั้งสิ้น มิใช่เกิดจากบัณฑิต อุปสรรคที่เกิดขึ้นทั้งสิ้น มิใช่เกิดจากบัณฑิต เพราะบัณฑิตไม่มีภัย บัณฑิตไม่มีอุปัทวะ บัณฑิตไม่มีอุปสรรค ภัยไม่มีจากบัณฑิต อุปัทวะไม่มีจากบัณฑิต อุปสรรคไม่มีจากบัณฑิต (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 20, 2539, หน้า 107) การคบหาสมาคมกับบัณฑิตจึงทำให้ชีวิตมีแต่ความสะดวก มีแต่ความเจริญ เพราะทำให้ชีวิตหมดปัญหา ไม่มีอุปสรรคมีขวางในการดำเนินชีวิต ไม่มีภัยทำให้เดือดร้อน ไม่มีอุปัทวะทำให้รู้สึกสะอึดใจ มีความอุ่นใจเพราะมีบัณฑิตเป็นสหาย เป็นพวกพ้อง

การคบบัณฑิตทำให้สามารถเจริญอริยมรรคมีองค์ 8 ได้

การเจริญอริยมรรคมีองค์ 8 ทำให้สามารถเข้าสู่กระแสพระนิพพานได้ ซึ่งต้องการปฏิบัติที่ดีที่เคร่งครัด และต้องอาศัยกัลยาณมิตร ดังที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสแก่ภิกษุทั้งหลายว่า ภิกษุผู้มีมิตรดี มีสหายดี มีเพื่อนดี ย่อมสามารถเจริญอริยมรรคมีองค์ 8 ทำอริยมรรคมีองค์ 8 ให้เจริญ ให้มากได้ คือ

1. เจริญสัมมาทิฐิอันอาศัยวิเวก (ความสงบ) อาศัยวิราคะ (ความคลายกำหนัด) อาศัยนิโรธ (ความดับ) น้อมไปในโอสถัคคะ (ความสลະ)
2. เจริญสัมมาสังกัปปะอันอาศัยวิเวก (ความสงบ) อาศัยวิราคะ (ความคลายกำหนัด) อาศัยนิโรธ (ความดับ) น้อมไปในโอสถัคคะ (ความสลະ)
3. เจริญสัมมาวาจาอันอาศัยวิเวก (ความสงบ) อาศัยวิราคะ (ความคลายกำหนัด) อาศัยนิโรธ (ความดับ) น้อมไปในโอสถัคคะ (ความสลະ)
4. เจริญสัมมากัมมันตะอันอาศัยวิเวก (ความสงบ) อาศัยวิราคะ (ความคลายกำหนัด) อาศัยนิโรธ (ความดับ) น้อมไปในโอสถัคคะ (ความสลະ)

5. เจริญสัมมาอาชีพะอันอาศัยวิเวก (ความสงัด) อาศัยวิราคะ (ความคลายกำหนด) อาศัยนิโรธ (ความดับ) น้อมไปในโอสถัคคะ (ความสละ)

6. เจริญสัมมาวายามะอันอาศัยวิเวก (ความสงัด) อาศัยวิราคะ (ความคลายกำหนด) อาศัยนิโรธ (ความดับ) น้อมไปในโอสถัคคะ (ความสละ)

7. เจริญสัมมาสติอันอาศัยวิเวก (ความสงัด) อาศัยวิราคะ (ความคลายกำหนด) อาศัยนิโรธ (ความดับ) น้อมไปในโอสถัคคะ (ความสละ)

8. เจริญสัมมาสมาธิอันอาศัยวิเวก (ความสงัด) อาศัยวิราคะ (ความคลายกำหนด) อาศัยนิโรธ (ความดับ) น้อมไปในโอสถัคคะ (ความสละ)

ภิกษุผู้มีมิตรดี มีสหายดี มีเพื่อนดี ย่อมจะสามารถเจริญอริยมรรคมีองค์ 8 ทำอริยมรรคมีองค์ 8 ให้มากได้ (มิตรดี หมายถึง มิตรที่มีคุณธรรม, สหายดี หมายถึง เพื่อนร่วมงานที่ดี, เพื่อนดี หมายถึง เพื่อนที่รักใคร่สนิทสนมรู้จักกัน) (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 25, 2539, หน้า 3) บัณฑิตได้ชื่อว่าเป็นมิตรที่ดี เป็นสหายที่ดี เป็นเพื่อนที่ดี เพราะผู้ใดคบหาบัณฑิตแล้วย่อมได้รับการแนะนำแต่สิ่งที่ดี ย่อมได้รับการชักนำแต่สิ่งที่ดี ย่อมได้รับการชี้แนะแต่สิ่งที่ดี ย่อมได้รับการคุ้มครองป้องกันภัย บัณฑิตจึงมีบทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลเป็นอย่างมาก เพราะบัณฑิตจะเป็นบุคคลที่คอยชี้ทางผิดบอกทางถูกให้แก่บุคคลผู้คบหาสม่ำเสมอ และคอยให้แต่สิ่งที่ดี ให้คำปรึกษาที่ดี ให้ความรู้ที่ดี ให้แนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดี

การพัฒนาตนจะต้องอาศัยกัลยาณมิตรที่ดี ซึ่งบัณฑิตถือว่าเป็นบุคคลสำคัญที่จะคอยช่วยแนะนำคำสอนให้แก่บุคคลผู้คบหา ถ้าบุคคลใดคบแต่บัณฑิตก็จะทำให้ชีวิตมีการพัฒนาที่ดี และชีวิตก็จะมีแต่ความสุข เพราะว่าบัณฑิตที่ถือว่าเป็นมิตรที่ควรคบหา ก็เพราะประกอบด้วยคุณลักษณะ 7 ประการ

1. ให้สิ่งที่ให้ได้อย่าง
2. ทำสิ่งที่ทำได้ยาก
3. อดทนถ้อยคำที่อดทนได้อย่าง
4. เปิดเผยความลับแก่เพื่อน
5. ปิดความลับของเพื่อน
6. ไม่ทอดทิ้งในยามวิบัติ
7. เมื่อเพื่อนสิ้น โภคสมบัติก็ไม่ดูหมิ่น (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 23, 2539,

หน้า 56)

บุคคลผู้ประกอบด้วยคุณลักษณะ 7 ประการนี้ เป็นบุคคลที่ควรคบหาเพราะเป็นบุคคลที่สนับสนุนให้บุคคลผู้คบหาได้พัฒนาตนเองไปในทางที่ดี ที่ถูกต้องตามครรลองธรรม

การคบบัณฑิตทำให้การบำเพ็ญไตรสิกขาสมบูรณ์

บัณฑิตเป็นบุคคลที่ควรเสพ ควรคบ ควรเข้าใกล้ เพราะบัณฑิตเป็นผู้เช่นเดียวกัน โดยศีล โดยสมาธิ โดยปัญญา บุคคลเช่นนี้ ควรเสพ ควรคบ ควรเข้าใกล้ เพราะเมื่อเราเป็นผู้เสมอกันโดยศีล เสมอกันโดยสมาธิ เสมอกันโดยปัญญาแล้ว สีสกขา (การพูดกันถึงเรื่องศีล) สมาธิกขา (การพูดกันถึงเรื่องสมาธิ) ปัญญาขกา (การพูดถึงเรื่องปัญญา) ก็จักมีด้วย การพูดกันของเรานั้นจักไปกันได้ด้วย การพูดกันของเรานั้นจักเป็นความผาสุกด้วย เพราะเหตุนั้น บัณฑิตเป็นบุคคลที่ควรเสพควรคบ ควรเข้าใกล้

บัณฑิตเป็นบุคคลที่ควรสักการะเคารพแล้วจึงเสพจึงคบจึงเข้าใกล้ เพราะบัณฑิต เป็นผู้ยิ่งโดยศีล โดยสมาธิ โดยปัญญา บุคคลเช่นนี้ ควรสักการะเคารพแล้วจึงเสพ จึงคบ จึงเข้าใกล้ เพราะเราจะได้ทำกองศีล กองสมาธิ กองปัญญาที่ยังไม่บริบูรณ์ให้บริบูรณ์บ้าง จะได้ประดับประดอง กองศีล กองสมาธิ กองปัญญาที่บริบูรณ์แล้วไว้ได้ด้วยความฉลาดในธรรมนั้นๆ บ้าง เพราะเหตุนี้ บัณฑิตจึงเป็นบุคคลที่ควรสักการะเคารพแล้ว จึงเสพ จึงคบ จึงเข้าใกล้

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสพระคาถาเกี่ยวกับการคบคนไว้อีกว่า

คนผู้คบคนทราม ย่อมเสื่อม ส่วน
คนผู้คบคนเสมอกัน ไม่เสื่อมในกาลไหนๆ
ผู้คบคนที่ประเสริฐกว่า ย่อมเจริญเร็ว
เพราะฉะนั้น จึงควรคบคนที่ยิ่งกว่าตน.

(พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 34, 2539, หน้า 84)

การคบคนทราม ก็ทำให้ชีวิตของบุคคลที่เข้าไปคบหาเสื่อมด้วย แต่ถ้าคบบุคคลที่เป็น บัณฑิตก็จะทำให้ชีวิตมีความเจริญงอกงามในคุณงามความดี ทำให้ได้รับประโยชน์ที่ควรได้ ไม่ถึงความเสื่อมเหมือนการคบคนทราม

การคบบัณฑิตทำให้ได้รับแบบอย่างที่ดี

บัณฑิตเป็นผู้ที่ควรเสพ ควรคบ เพราะบัณฑิตเป็นผู้มีศีล มีธรรมอันงาม เพราะบัณฑิตมีศีลอย่างนี้ จึงควรเสพ ควรคบ ควรเข้าใกล้ เพราะถึงแม้ผู้คบหากับบัณฑิตจะไม่เอาเยี่ยงบัณฑิต แต่ก็จะมีกตติศัพทอันงามขจรไปว่า เป็นคนมีมิตรดี มีสหายดี มีเพื่อนดีเพราะเหตุนี้ การคบบัณฑิตจึงทำให้ได้แบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต บัณฑิตจึงเป็นบุคคลที่ควรเสพ ควรคบ ควรเข้าใกล้ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 34, 2539, หน้า 88)

การคบบัณฑิตทำให้ได้รับประโยชน์เกื้อกูล

สัตบุรุษก็เปรียบเสมือนเป็นบัณฑิตเพราะว่า สัตบุรุษเกิดมาในโลกนี้ ย่อมเกิดเพื่อประโยชน์ เพื่อความเกื้อกูล เพื่อความสุขแก่ชนหมู่มาก พุทธิกรรมของสัตบุรุษหรือบัณฑิตจึงเป็น

พฤติกรรมที่มีคุณอย่างเดียว บัณฑิตเป็นบุคคลที่ควรคบหาเอาเป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิต เพราะชีวิตของสัตบุรุษหรือบัณฑิตเป็นชีวิตที่เป็นอยู่ด้วยปัญญา ทำประโยชน์ให้แก่สังคมประเทศชาติเป็นอย่างมาก เพราะการเกิดของสัตบุรุษหรือบัณฑิตย่อมเกิดเพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุขแก่ชนหมู่มาก คือ

1. สัตบุรุษหรือบัณฑิต ย่อมเกิดเพื่อประโยชน์ เกื้อกูล เพื่อสุขแก่มารดาบิดา
2. สัตบุรุษหรือบัณฑิต ย่อมเกิดเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อสุขแก่บุตรภรรยา
3. สัตบุรุษหรือบัณฑิต ย่อมเกิดเพื่อประโยชน์ เกื้อกูล เพื่อสุขแก่ทาส กรรมกร

และคนใช้

4. สัตบุรุษหรือบัณฑิต ย่อมเกิดเพื่อประโยชน์ เกื้อกูล เพื่อสุขแก่มิตรและอำมาตย์
5. สัตบุรุษหรือบัณฑิต ย่อมเกิดเพื่อประโยชน์ เกื้อกูล เพื่อสุขแก่ญาติผู้ล่วงลับไป

แล้ว

6. สัตบุรุษหรือบัณฑิต ย่อมเกิดเพื่อประโยชน์ เกื้อกูล เพื่อสุขแก่พระราช
7. สัตบุรุษหรือบัณฑิต ย่อมเกิดเพื่อประโยชน์ เกื้อกูล เพื่อสุขแก่เหล่าเทวดา
8. สัตบุรุษหรือบัณฑิต ย่อมเกิดเพื่อประโยชน์ เกื้อกูล เพื่อสุขแก่สมณพราหมณ์

(พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 23, 2539, หน้า 297-298)

บัณฑิตเป็นมีความเกื้อกูลชนทั้งหลาย การคบบัณฑิตจึงมีแต่ได้รับความเจริญอย่างเดียว อีกทั้งในยามมีภัยก็ได้รับการช่วยเหลือจากบัณฑิตให้พ้นจากภัย บัณฑิตย่อมคุ้มครองรักษาผู้คบหาในทุกที่ บัณฑิตจึงเป็นผู้สร้างคุณประโยชน์แก่สังคมอย่างแท้จริง

การคบบัณฑิต เป็นอุบายแห่งการพัฒนาดนให้เป็นคนดี พัฒนาดนให้เป็นบัณฑิต พัฒนาดนให้เป็นคนมีปัญญา พัฒนาดนให้เป็นคนดำเนินชีวิตด้วยปัญญา พัฒนาดนให้เป็นคนมีความมีความดี ความวาจาดี มีจิตใจ มีการกระทำประกอบด้วยสุจริต มีการเจรจาปราศรัยประกอบด้วยสุจริต มีความคิดที่เป็นมโนสุจริต เมื่อบุคคลใดคบบัณฑิตแล้วย่อมจะอำนวยผลให้ชีวิตได้รับประโยชน์ทั้ง 3 ประการ และสามารถยึดประโยชน์ทั้ง 3 ไว้ได้เพราะการคบบัณฑิต การคบหาสมาคมกับบัณฑิตจึงทำให้ได้รับประโยชน์ 3 ประการ คือ

1. ทิฏฐธัมมิกัตถะ ประโยชน์ในปัจจุบัน ทำให้ได้รับความสุข 4 ประการ คือความสุขอันชอบธรรมที่ผู้ครองเรือนได้รับจากการวางตนอยู่ในทำนองคลองธรรม หรือเป็นความสุขที่ชาวบ้านทำให้เกิดขึ้นด้วยความพยายามทำให้เกิดขึ้นแก่ตนอยู่เสมอ เรียกสั้นๆ ว่า สุขของภค户ศัพท์ ซึ่งถ้าคบบัณฑิต โดยการถ่ายทอดคุณธรรมจากบัณฑิตมาสู่ตนเองแล้ว ก็จะทำให้ได้รับความสุข 4 ประการ

1.1 อัดติสุข ความสุขเกิดจากความมีทรัพย์ ความภาคภูมิใจ เอิบอ้มและอุ่มใจว่าตนมี โภคทรัพย์ ที่ได้มาด้วยน้ำพักน้ำแรงความขยันหมั่นเพียรของตน และโดยทางชอบธรรม

1.2 โภคสุข ความสุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์ ความภาคภูมิใจ เอิบอ้มใจว่า ตน ได้ใช้ทรัพย์ที่ได้มาโดยชอบธรรม ได้เลี้ยงตัว เลี้ยงครอบครัว เลี้ยงผู้ที่ควรเลี้ยง และสามารถบำเพ็ญ ประโยชน์ต่อสังคมได้

1.3 อนณสุข ความสุขที่เกิดจากความไม่เป็นหนี้ ความภาคภูมิใจ เอิบอ้มใจว่า ตนเป็นไท ไม่มีหนี้สินติดค้างใคร

1.4 อนวัชชสุข ความสุขเกิดจากความประพฤติไม่มีโทษ ความภาคภูมิใจ เอิบอ้ม ใจว่า ตนมีความประพฤติสุจริต ไม่บกพร่องเสียหาย ใครติเตียนไม่ได้ทั้งทางกาย ทางวาจา และ ทางใจ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543, หน้า 41)

2. สัมปรายิกัตถะ ประโยชน์ในเบื้องต้น การคบบัณฑิตทำให้ได้รับความเจริญใน เบื้องหน้าซึ่งจะได้รับความเจริญ 5 ประการ หลังจากที่คบบัณฑิตถ่ายทอดคุณธรรมความดีจาก บัณฑิตมาสู่ตนจะทำให้ผู้คบบัณฑิตได้ประโยชน์ในเบื้องต้น หรือในอนาคต เรียกว่าได้รับความ เจริญที่เรียกว่า อารยวัฑฒิ 5 ประการ

2.1 ความเจริญงอกงามด้วยศรัทธา มีความเชื่อมั่นใจในพระรัตนตรัยและในการ ที่จะกระทำความดี มีหลักยึดเหนี่ยวจิตใจ

2.2 ความเจริญงอกงามด้วยศีล ทำให้มีความประพฤติดีงาม สุจริต รู้จักเลี้ยงชีวิต มีวินัย และมีกิริยามารยาทอันงาม

2.3 ความเจริญงอกงามด้วยสุตะ ทำให้มีความรู้จากการคบบัณฑิต ความรู้จาก การเล่าเรียนสดับฟัง โดยแนะนำหรือชวนชววยให้ศึกษาหาความรู้ที่จะฟื้นฟูปรับปรุงชีวิตจิตใจสูง ขึ้น

2.4 ความเจริญงอกงามด้วยจาคะ ทำให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจต่อกัน และ พอใจในการทำประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์

2.5 ความเจริญงอกงามด้วยปัญญา ทำให้มีความรู้คิด เข้าใจเหตุผล รู้ดี รู้ชั่ว รู้คุณ โทษ ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ มองสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง มีวิจารณ์ญาณรู้จักใช้ปัญญา พิจารณาเหตุปัจจัย แก้ไขปัญหา และจัดทำดำเนินการต่างๆ ให้ได้ผลดี (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุต ฺโต), 2543, หน้า 44)

3. ปรมัตถะ ประโยชน์สูงสุด (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2538, หน้า 131) การ
คบบัณฑิตทำให้ได้กัลยาณมิตรที่ดีในการปฏิบัติธรรม ซึ่งเป็นเครื่องอำนวยผลให้ผู้คบหากับ
บัณฑิตได้รับประโยชน์สูงสุด ทำให้ได้บรรลุนิพพานได้ในอนาคตเพราะการมีมิตรดี มีการคบ
บัณฑิต เพราะบัณฑิตเป็นกัลยาณมิตรที่จะคอยแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตอยู่

การคบบัณฑิตจึงมีแต่ประโยชน์อย่างเดียว ดังนั้น ไม่ว่าจะทำอะไรก็ให้มีบัณฑิตเป็น
เพื่อน เป็นสหาย ในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมปฏิบัติกิจกรรมการทำงานทั้งหลาย อันจะทำให้กิจการงาน
นั้นประสบความสำเร็จ ประโยชน์ลุล่วงไปด้วยดี ทำให้มีความดีงามต่าง ๆ เกิดขึ้นในสังคมและ
ประโยชน์ทั้งหลายก็จะเกิดขึ้นแก่ชาติบ้านเมืองอย่างแท้จริง